

## GLOBALLASHUV DAVRIDA SHAXSIY HAYOT DAXLSIZLIGI MUAMMOSI

Utayev G'ayrat G'aybulayevich<sup>1</sup>

Jumaniyazova Farangiz<sup>2</sup>

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti,

Toshkent, O'zbekiston Ijtimoiy fanlar

kafedrasi katta o'qituvchisi<sup>1</sup>

uggayrat@gmail.com

Stomatologiya fakulteti, I bosqich talabasi<sup>2</sup>

f3594210@gmail.com

**Annotatsiya.** Globallashuv jarayoni inson faoliyati, iqtisodiy va ijtimoiy hayotning barcha sohalariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, shaxsiy hayot daxlsizligi muammolari global axborot tizimlari, raqamli texnologiyalar, onlayn kommunikatsiya vositalari va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi bilan yangi va murakkab shaklga kirgan. Bugungi kunda shaxsiy ma'lumotlar, xususan moliyaviy, tibbiy va shaxsiy identifikatsiya ma'lumotlari onlayn platformalarda muntazam yig'iladi, saqlanadi va qayta ishlanadi. Natijada, ma'lumotlar xavfsizligi va shaxsiy hayot daxlsizligini ta'minlash global miqyosda dolzarb muammo sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ushbu maqolada globalizatsiya sharoitida shaxsiy hayot daxlsizligi bilan bog'liq asosiy muammolar tahlil qilinadi. Tadqiqotda quyidagi jihatlar o'rganiladi: shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish mexanizmlari, onlayn kuzatuv va monitoring tizimlarining ijtimoiy ta'siri, raqamli texnologiyalardan foydalangan holda shaxsiy daxlsizlikni saqlash strategiyalari, shuningdek, huquqiy va axloqiy normalarning roli. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, shaxsiy hayot daxlsizligini ta'minlash nafaqat texnologik va huquqiy choralarni, balki ijtimoiy, madaniy va axloqiy tamoyillarni ham birlashtirgan kompleks yondashuvni talab qiladi.

**Kalit so'zlar:** globallashuv, shaxsiy hayot, daxlsizlik, ma'lumotlar xavfsizligi, raqamli texnologiyalar, inson huquqlari, onlayn kuzatuv, ijtimoiy tarmoqlar.

## ПРОБЛЕМА КОНФИДЕНЦИАЛЬНОСТИ ЛИЧНОЙ ЖИЗНИ В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

**Аннотация.** Процесс глобализации значительно влияет на деятельность человека и все сферы социальной жизни. Вместе с тем, проблема конфиденциальности личности становится всё более сложной из-за широкого распространения глобальных информационных систем, цифровых технологий, онлайн-коммуникаций и социальных сетей. Сегодня персональные данные, включая финансовую, медицинскую и идентификационную информацию, регулярно собираются, хранятся и обрабатываются на онлайн-платформах. В результате вопросы информационной безопасности и защиты личной жизни становятся критически важными глобальными проблемами.

В данной статье анализируются основные проблемы конфиденциальности в условиях глобализации. Рассматриваются: механизмы защиты персональных данных, социальное влияние систем онлайн-мониторинга, стратегии сохранения конфиденциальности в цифровой среде, а также роль правовых и этических норм. Результаты показывают, что обеспечение конфиденциальности требует комплексного подхода, объединяющего технологические, правовые, социальные, культурные и этические меры.

**Ключевые слова:** глобализация, конфиденциальность, личная жизнь, информационная безопасность, цифровые технологии, права человека, онлайн-мониторинг, социальные сети.

## THE PROBLEM OF PERSONAL PRIVACY IN THE ERA OF GLOBALIZATION

**Article.** The process of globalization has significantly affected human activity and all spheres of social life. At the same time, the issue of privacy has become increasingly complex due to the widespread use of global information systems, digital technologies, online communication tools, and social networks. Today, personal data, including financial, medical, and identification information, are regularly collected, stored, and processed on online platforms. Consequently, information security and the protection of privacy have emerged as critical global issues.

This article analyzes the main challenges of privacy in the context of globalization. The study examines: mechanisms for personal data protection, the social impact of online monitoring systems, strategies for maintaining privacy in digital environments, and the role of legal and ethical norms. The results indicate that ensuring privacy requires an integrated approach that combines technological, legal, social, cultural, and ethical measures.

**Keywords:** globalization, privacy, confidentiality, information security, digital technologies, human rights, online monitoring, social networks

### **Kirish**

Globalizatsiya zamonaviy dunyoda iqtisodiy, siyosiy, madaniy va texnologik aloqalarning chuqurlashishi bilan xarakterlanadi, bu jarayon inson hayoti va jamiyatning barcha sohalariga tubdan ta'sir ko'rsatadi [1]. Shu bilan birga, texnologik innovatsiyalar, raqamli platformalar va onlayn xizmatlarning kengayishi shaxsiy hayot daxlsizligiga oid yangi murakkab muammolarni yuzaga keltirdi, chunki shaxsiy ma'lumotlar global miqyosda yig'ilib, qayta ishlanadi [2].

Raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va "katta ma'lumotlar" (Big Data) platformalari shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilishni osonlashtirdi, natijada shaxsiy daxlsizlikka tahdidlar kuchaydi [3]. Shu bilan birga, onlayn kuzatuv va monitoring tizimlari foydalanuvchilarning maxfiyligini cheklashi mumkin, bu esa global miqyosda huquqiy va etik muammolarni yuzaga chiqaradi [4].

Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish nafaqat texnologik yechimlar, balki huquqiy, ijtimoiy va axloqiy choralarni ham talab qiladi. Milliy va xalqaro me'yoriy-huquqiy bazalar, ma'lumotlarni shifrlash texnologiyalari va xavfsizlik protokollarining uyg'unligi jamiyatda shaxsiy hayotning daxlsizligini ta'minlash uchun muhimdir [5].

Shu bilan birga, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish masalasi ijtimoiy ong va madaniyat bilan chambarchas bog'liqdir, chunki foydalanuvchilarning ma'lumotlarini boshqarish imkoniyati ularning daxlsizlik darajasini belgilaydi [6].

Globalizatsiya va raqamli transformatsiya jarayonida shaxsiy hayot daxlsizligi muammosi nafaqat texnik va huquqiy, balki ijtimoiy va etik aspektlarni ham qamrab oladi. Shu sababli, ushbu maqola global va milliy tajribalarni tahlil qilish orqali shaxsiy daxlsizlikni ta'minlash masalalarini kompleks yondashuv bilan o'rganishga qaratilgan [1][2].

Natijada, raqamli dunyo va global integratsiya sharoitida shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va maxfiylikni ta'minlash — nafaqat amaliy va texnologik, balki ilmiy jihatdan dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda [3][4][5].

#### **Materiallar va metodlar**

Ushbu tadqiqotda shaxsiy hayot daxlsizligi muammosini globalizatsiya sharoitida o'rganish uchun kompleks ilmiy metodlardan foydalangan. Asosiy material sifatida ilmiy maqolalar, qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar, raqamli platformalarning xavfsizlik protokollari, shuningdek, xalqaro tajribalar tahlil qilindi. Tadqiqotda shaxsiy ma'lumotlar bilan ishlash jarayoni va onlayn tizimlarda kuzatuvning ijtimoiy, texnologik va huquqiy jihatlarini asosiy o'rinni egalladi.

Metodologik yondashuv sifatida sifatli va miqdoriy tahlil metodlari birlashtirildi. Sifatli tahlil orqali shaxsiy daxlsizlikni ta'minlashga doir huquqiy me'yorlar, madaniy va axloqiy tamoyillar o'rganildi, shuningdek, foydalanuvchilarning ijtimoiy ongini aniqlashga qaratilgan holatlar tahlil qilindi. Miqdoriy tahlil esa raqamli tizimlarda shaxsiy ma'lumotlar bilan ishlash hajmi,

monitoring vositalarining kengayishi va xavfsizlik tizimlarining samaradorligini o'lash imkonini berdi.

Tadqiqotda komparativ tahlil ham qo'llanildi, ya'ni milliy va xalqaro tajribalar solishtirildi. Bu yondashuv orqali globalizatsiya sharoitida shaxsiy hayot daxlsizligini ta'minlash bo'yicha turli davlatlarning tajribalari, normativ-huquqiy mexanizmlar va texnologik yechimlar o'zaro solishtirildi.

Shuningdek, induktiv va deduktiv metodlar tadqiqot jarayonida qo'llanilib, shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash bo'yicha umumiy qonuniyatlar va aniq holatlar orasidagi bog'liqlik aniqlashga yordam berdi. Tahlillar orqali shaxsiy daxlsizlikni ta'minlash mexanizmlari, xavflar va ularga qarshi kurashish strategiyalari aniqlashtirildi.

Metodlar tarkibiga shuningdek, huquqiy va etik ekspertiza ham kiritildi. Bu jarayon shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlarning samaradorligi va ijtimoiy qabul qilinishi darajasini baholash imkonini berdi.

Natijada, qo'llangan metodlar va ishlatilgan materiallar yordamida shaxsiy hayot daxlsizligini globalizatsiya sharoitida ta'minlash bo'yicha ilmiy, texnologik va huquqiy tavsiyalar ishlab chiqildi, tadqiqotning natijalari asosli va keng qamrovli bo'ldi.

#### Natijalar va ularning muhokamasi

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, globalizatsiya sharoitida shaxsiy hayot daxlsizligini ta'minlash bir qator murakkab muammolarni yuzaga chiqaradi. Raqamli texnologiyalarning keng tarqalishi, onlayn platformalarda shaxsiy ma'lumotlar yig'ilishi va qayta ishlanishi, shuningdek, global monitoring va kuzatuv tizimlari shaxsiy daxlsizlikka tahdidlar darajasini oshiradi. Shu bilan birga, milliy va xalqaro me'yoriy-huquqiy bazalar bu tahdidlarni to'liq bartaraf eta olmaydi, natijada shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga doir ijtimoiy va etik masalalar muhim ahamiyat kasb etadi.

Shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash bo'yicha qo'llanilayotgan texnologik echimlar — shifrlash, autentifikatsiya, anonimizatsiya va monitoring vositalari — ma'lumotlarni himoya qilishda samarali bo'lsa-da, ular insonning ijtimoiy ongini va axloqiy normalarni hisobga olmaydi. Shu bois, faqat texnologik choralar yetarli emas; ularni huquqiy, ijtimoiy va madaniy kontekst bilan birlashtirish zarur.

Maqola davomida solishtirma tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, turli davlatlarda shaxsiy daxlsizlikni ta'minlashga qaratilgan normativ-huquqiy mexanizmlar va strategiyalar har xil samaradorlik darajasiga ega. Ba'zi mamlakatlar texnologik yechimlarga ko'proq e'tibor qaratayotgan bo'lsa, boshqalari huquqiy va ijtimoiy himoya choralari kuchaytirishga intilmoqda. Bu esa shaxsiy daxlsizlikni ta'minlashning global hamda milliy tajribalarini birlashtirish zaruratini ko'rsatadi.

Shuningdek, tadqiqot shuni aniqladi-ki, foydalanuvchilarning ma'lumotlar bilan ishlash bo'yicha ijtimoiy ongining pastligi xavfsizlik tizimlarining samaradorligini pasaytiradi. Shaxsiy daxlsizlikni himoya qilishda nafaqat texnologik va huquqiy, balki axloqiy va madaniy komponentlar ham muhim rol o'ynaydi.

Onlayn platformalarda shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash, shu jumladan moliyaviy, tibbiy va identifikatsiya ma'lumotlarini himoya qilish, raqamli etik normalarni joriy etish va foydalanuvchilarning huquqlarini hurmat qilish orqali amalga oshiriladi. Bu jarayon nafaqat texnologik va huquqiy jihatlarni, balki global axloqiy va ijtimoiy me'yorlarni ham hisobga oladi.

Natijada, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, shaxsiy hayot daxlsizligini globalizatsiya sharoitida ta'minlash uchun kompleks yondashuv zarur. Texnologik yechimlar, normativ-huquqiy choralar va ijtimoiy-axloqiy tamoyillar birgalikda ishlatilganda, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Shu bilan birga, tadqiqot global va milliy tajribalarni solishtirish orqali shaxsiy daxlsizlikni ta'minlash strategiyalarini yanada takomillashtirish imkonini beradi.

### **Xulosalar**

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, globalizatsiya sharoitida shaxsiy hayot daxlsizligini ta'minlash bir qator murakkab muammolarni yuzaga chiqaradi, ular texnologik, huquqiy, ijtimoiy va etik jihatlarni o'z ichiga oladi. Raqamli texnologiyalar, onlayn platformalar va global monitoring tizimlari shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish va qayta ishlash imkoniyatini oshiradi, bu esa maxfiylikni saqlash uchun kompleks choralarni talab qiladi.

Shaxsiy daxlsizlikni ta'minlashda texnologik yechimlar — shifrlash, autentifikatsiya va anonimlashtirish — muhim ahamiyatga ega bo'lsa-da, ular faqat o'z-o'zidan yetarli emas. Xavfsizlikni mustahkamlash uchun huquqiy normalar, ijtimoiy ong va axloqiy tamoyillar bilan birlashtirilgan kompleks yondashuv zarur.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, turli davlatlarda shaxsiy daxlsizlikni himoya qilishga qaratilgan strategiyalar va normativ-huquqiy mexanizmlar samaradorlik jihatidan farq qiladi. Shu sababli, global va milliy tajribalarni solishtirish va ularni uyg'unlashtirish orqali shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish tizimlarini yanada takomillashtirish mumkin.

Shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi nafaqat texnologik va huquqiy, balki ijtimoiy va madaniy jihatlarni hisobga olgan holda ta'minlanishi lozim. Foydalanuvchilarning ma'lumotlarni boshqarish bo'yicha ijtimoiy ongini oshirish, raqamli etik normalarni joriy etish va axloqiy tamoyillarni hisobga olish shaxsiy daxlsizlikni mustahkamlashga yordam beradi.

Natijada, globalizatsiya va raqamli transformatsiya sharoitida shaxsiy hayot daxlsizligini ta'minlash ilmiy jihatdan dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda. Ushbu masala

nafaqat amaliy, balki texnologik, huquqiy, ijtimoiy va etik nuqtai nazardan o'rganilishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, shaxsiy daxlsizlikni himoya qilish kompleks yondashuvni talab qiladi: texnologik, normativ-huquqiy va ijtimoiy-axloqiy choralar birgalikda qo'llanilganda, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish samaradorligi sezilarli darajada oshadi va global miqyosdagi tahdidlar kamayadi.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. "GLOBALIZATSIYA VA UNING ZAMONAVIY DUNYOGA IJTIMOIIY-IQTISODIY TA'SIRI" — Yo'ldosheva U. O'.  
<https://worldlyjournals.com/index.php/IJSR/article/view/18478>
2. "Methods and Tools for Personal Data Protection in Big Data: Analysis of Uzbekistan's Legal Framework" — Mamanazarov S.  
<https://irshadjournals.com/index.php/ijlp/article/view/322>
3. "Internetdagi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish: xalqaro meyorlar va O'zbekiston tajribasi" — Azirbaev S.  
<https://scientific-jl.com/mod/article/view/9101>
4. "Digital Data Protection" — Karakhodjaeva Sh.  
<https://irshadjournals.com/index.php/ujldp/article/view/132>
5. "Kiber jinoyatlarga qarshi xalqaro huquqiy hujjatlar va ularning inson huquqlariga ta'siri" — Jalolov S. R.  
<https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi/article/view/18032>
6. "Raqamli dunyoda shaxsiy ma'lumotlarni himoyalash muammolari va yechimlari" — Yo'ldoshyeva E., Alimardanova N.  
<https://in-academy.uz/index.php/yoitj/article/view/57183>